

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 7 lipca 2017 roku Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w W. na podstawie art. 24a w związku z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 roku o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2016 r., poz. 708, z późn. zm.) oraz na podstawie otrzymanej z IPN informacji Nr (...) z dnia 10 maja 2017 roku od dnia 1 października 2017 roku ponownie ustalił odwołującej A. K. wysokość renty rodzinnej. Wysokość świadczenia została ustalona na kwotę 1000 złotych.

Odwołanie od powyższej decyzji wniosła A. K. domagając się jej zmiany.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania.

Wyrokiem z dnia 8 sierpnia 2019 roku Sąd Okręgowy w Częstochowie uwzględnił odwołanie.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że L. K. mąż odwołującej urodził się (...). W dniu 1 marca 1975 roku zawarł związek małżeński z A. J..

Decyzją z dnia 17 października 1989 roku organ rentowy przyznał mu od dnia 1 września 1989 roku emeryturę milicyjną. Instytut Pamięci Narodowej w informacji z dnia 7 lipca 2017 roku stwierdził, że L. K. w okresie od 1 grudnia 1972 roku do 15 sierpnia 1989 roku pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa. L. K. zmarł 14 marca 2007 roku. Decyzją z 26 marca 2007 roku organ ustalił prawo do policyjnej renty rodzinnej dla A. K. w wysokości 1.459,33 zł.

Decyzją z dnia 7 lipca 2017 roku Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w W. na podstawie art. 24a w związku z art. 32 ust. 1 pkt 1 Ustawy 2016 oraz na podstawie otrzymanej z IPN informacji Nr (...) z dnia 10 maja 2017 roku od dnia 1 października 2017 roku ponownie ustalił odwołującej A. K. wysokość renty rodzinnej. Wysokość świadczenia została ustalona na kwotę 1.000 złotych.

Sąd Okręgowy uznał odwołanie za zasadne.

Sąd wskazał, że pierwsza Ustawa dezubekizacyjna- Ustawa z 23 stycznia 2009 roku (Dz. U. z 2009r. Nr 24, poz.145) - zwana dalej ustawą 2009 - nie zawierała regulacji analogicznej do art.24a w przedmiocie obniżenia policyjnych rent rodzinnych.

Aktualna ustawa z 16 grudnia 2016 roku (Dz.U. 2016.2270) o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin w art.13b ust. 1 uznaje okres służby od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. w ściśle określonych cywilnych i wojskowych instytucjach i formacjach jako okres służby na rzecz totalitarnego państwa. Z kolei w art. 24a Ustawy 2016 określono skutki takiej służby w płaszczyźnie prawa do rent rodzinnych.

Sąd odwołał się do multicentrycznego modelu sądowego stosowania prawa i podał, że Model ten oznacza, iż sędzia nie jest związany ustawą w sytuacji jej kolizyjności

z Konstytucją i prawami podstawowymi Unii Europejskiej. Norma sprzeczna z prawami podstawowymi Unii Europejskiej, czy z Konstytucją nie musi być usunięta z systemu poprzez formalną derogację, może być pominięta przez sąd.

Sąd zaznaczył, że Ustawa 2016 wprowadziła, pozasądową zbiorową odpowiedzialność wobec osób uznanych za dawnych przeciwników politycznych aktualnej większości parlamentarnej. Obniżono im emerytury i renty w sposób bardziej niekorzystny, niż jest to obecnie dopuszczalne nawet wobec funkcjonariuszy prawomocnie skazanych przez sąd za popełnione przestępstwa. Ci ostatni funkcjonariusze mogą zostać pozbawieni świadczeń emerytalnych przysługujących służbom mundurowym przez obniżenie ich do poziomu przysługującego w ramach powszechnego systemu emerytalnego. Zdaniem sądu nazwanie organizacji służb specjalnych dawnego państwa realnego socjalizmu służbą na rzecz państwa totalitarnego (czyli państwa bezprawia) zdejmuje potrzebę indywidualizacji czynów i znosi zakaz retrospektywnej oceny. Stanowi to prosty zabieg uniwersalizacji. Stygmatyzacja jest niebezpieczna dla indywidualnej ochrony praw obywatelskich. Powstaje konstrukcja logiczna: „większość funkcjonariuszy to służący na rzecz państwa totalitarnego w którym łamano prawo to przestępcy, więc uzasadnione jest ograniczenie ich praw”. Dochodzi do ustawowego naznaczenia wzorca funkcjonariusza jako przypadku paradygmatycznego. Wzorce te są zawsze zrelatywizowane względem, tego, kto władny jest je ustanowić. Mechanizm naznaczenia zła i zbrodni i redakcja art. 13b ustawy zdaje się być tego przykładem. Samo zdefiniowanie czasokresu państwa totalitarnego ma charakter arbitralny i opozycyjny wobec przemian historycznych PRL.

Zdaniem sądu pierwszej instancji w procesie nie ujawniono żadnych dowodów przestępczej działalności odwołującej ani jej małżonka. Przyjęcie przez Ustawę 2016 odpowiedzialności zbiorowej w ramach ustawodawczego wymiaru sprawiedliwości oznacza, iż zasada rządów prawa jest zanegowana, jak i zasada prawa do sądu bezstronnego i niezawisłego. Powstał sąd związany ustawodawczym wymiarem sprawiedliwości. Ustawodawca wymierza sprawiedliwość dziejową i czyni to według kryterium zatrudnienia w służbach oraz małżeństwa, bez oceny indywidualnych czynów, pozbawiając sądy realnych narzędzi kontroli decyzji, tworzy tym samym fikcję sądowej kontroli sprawy.

Sąd stwierdził, że ustawa zmieniająca ustawę zaopatrzeniową narusza zasadę proporcjonalności. Naruszenie tej zasady w ramach Ustawy 2016 polega na braku zróżnicowania sankcji dla ubezpieczonych niezależnie od ich aktywności w służbach i przyjęcie winy zbiorowej poprzez sam fakt zatrudnienia i małżeństwa.

Nadto Ustawa 2016 narusza prawo własności. Ingerencja w prawo własności odwołującej mająca na celu rozliczenie się z komunistyczną przeszłością i obniżka emerytury i renty miała zastosowanie automatycznie, bez uwzględnienia charakteru faktycznie wykonywanych obowiązków oraz pełnionej funkcji. Ustawa z 2016 działała bez rozróżnienia pomiędzy funkcjonariuszami, którzy w rzeczywistości dopuścili się czynów przestępczych lub dławili demokratyczną opozycję oraz tymi, którzy jedynie należeli do personelu technicznego. Odwołująca nigdy nie pełniła służby w organach policji politycznej a podstawą do ograniczenia jej praw było zawarcie związku małżeńskiego z zmarłym funkcjonariuszem.

Uznając, iż Ustawa 2016 narusza prawa podstawowe Unii Europejskiej dekodowane z poziomu TUE oraz wspólnych tradycji UE, odrzucając zbiorową odpowiedzialność obywateli za przeszłość, powiązania rodzinne oraz przyjmując, iż sąd nie może być związany ustawodawczym wymiarem sprawiedliwości, Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję. Nakaz pominięcia art.24a oznacza konieczność przeliczenia renty rodzinnej według zasad uprzednio obowiązujących. Orzeczenie wydano w trybie art.477⁽¹⁴⁾ § 2 k.p.c. na podstawie art.2 TUE, art.3 TUE, art.4 ust.3 TUE, art.6 TUE w zw. z art.9 i art.91ust.2 i art.87 ust.1 Konstytucji oraz art. 2, art.30, art.31ust.3, art.32, art.45, art.64 w związku art.8, art.10, art. 178 ust. 1 Konstytucji.

Powyższy wyrok zaskarżył w całości organ rentowy. Rozstrzygnięciu zarzucił:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, w szczególności art. 13a ust. 5, art. 24a ust. 1-2 ustawy z dnia 18.02.1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin zwanej dalej „policyjną ustawą emerytalną” poprzez nieuzasadnione przyjęcie, iż Odwołujący nie powinien podlegać rygorom przewidzianym w tych przepisach, pomimo iż spełnia przesłanki w tych przepisach określone;

2. naruszenie przepisów prawa materialnego poprzez zupełne pominięcie art. 24a ust. 4 policyjnej ustawy emerytalnej przejawiające się w nieuzasadnionym pominięciu zasad zawartych w tym przepisie, tj. pominięciu zasady, iż przepisów ust. 1-2 art. 24 a) nie stosuje się, jeżeli osoba uprawniona do renty rodzinnej udowodni, że osoba, o której mowa w tych przepisach, przed rokiem 1990, bez wiedzy przełożonych, podjęła współpracę i czynnie wspierała osoby lub organizacje działające na rzecz niepodległości Państwa Polskiego, pomimo iż Odwołujący się nie wykazał zadanej z tych okoliczności;

3. naruszenie prawa materialnego, tj. § 14 ust. 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 października 2004 r. w sprawie trybu postępowania i właściwości organu w zakresie zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej oraz ich rodzin zwanego dalej „rozporządzeniem z dnia 18.10.2004 r”, zgodnie z brzmieniem którego środkiem dowodowym potwierdzającym datę i podstawę zwolnienia ze służby oraz okres służby jest zaświadczenie o przebiegu służby, sporządzone na podstawie akt osobowych funkcjonariusza, wystawione przez właściwe organy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu lub Państwowej Straży Pożarnej, poprzez jego zupełne pominięcie i niezastosowanie;

4. naruszenie prawa materialnego, tj. 13a ust. 5 policyjnej ustawy emerytalnej, poprzez zupełne pominięcie dowodu jakim jest informacja o przebiegu służby, podczas gdy zgodnie z naruszonym przepisem informacja o przebiegu służby jest równoważna z zaświadczeniem o przebiegu służby sporządzanym na podstawie akt osobowych przez właściwe organy;

5. naruszenie przepisów prawa materialnego poprzez niezastosowanie przepisu z art. 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. 2016 r., poz. 2270);

6. naruszenie przepisów prawa procesowego poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, tj. naruszenie art. 233 §1 kodeksu postępowania cywilnego, poprzez dokonanie dowolnej a nie swobodnej oceny dowodów przejawiające się w szczególności na:

a) niewłaściwym przyjęciu, iż zmarły L. K. nie pełnił służby na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b policyjnej ustawy emerytalnej, podczas gdy z zebranego w sprawie materiału dowodowego, informacji wystawionej przez Instytut Pamięci Narodowej oraz akt Odwołującego się wynika, iż L. K. pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa,

b) pominięciu, iż zmarły L. K. pobierał uposażenie i inne świadczenia pieniężne określone w ustawie z tytułu pełnienia służby w jednostce, która obecnie znajduje się w katalogu zawartym w art. 13b policyjnej ustawy emerytalnej, a tym samym nie można zgodzić się z twierdzeniem Sądu Okręgowego, iż zmarły L. K. tej służby nie pełnił;

7. sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, polegającą w szczególności na przyjęciu, iż okres wskazany w Informacji IPN nie jest okresem służby na rzecz totalitarnego państwa, podczas gdy z treści dokumentów wynika, iż jednostki w których pełnił służbę zmarły L. K. znajdują się w katalogu zawartym w art. 13b policyjnej ustawy emerytalnej.

Wskazując na powyższe wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno - Rentowego MSWiA 7.07.2017 r. nr świadczenia (...) o ponownym ustaleniu wysokości policyjnej renty rodzinnej ewentualnie o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja była zasadna.

w niniejszej sprawie sąd pierwszej instancji przeprowadził dowód z akt personalnych funkcjonariusza i ustalił na ich podstawie przebieg służby L. K.. W ocenie sądu drugiej instancji ustalenia te nie były wystarczające do prawidłowego ustalenia stanu faktycznego i rozstrzygnięcia sprawy. W aktach personalnych znajdują się szczegółowe informacje dotyczące męża ubezpieczonej. Wynika z nich, że L. K. uzyskał stopień kapitana. Ponadto był zatrudniony na stanowiskach:

- od 7 grudnia 1972 roku – wywiadowca sekcji (...), wydział (...) K.;
- od 1 czerwca 1975 roku - (...) C., inspektor wydziału (...) SB;
- od 1 października 1977 roku – Wyższa Szkoła (...);
- od 25 czerwca 1980 roku – inspektor wydziału (...) SB, (...) C.;
- od 8 kwietnia 1981 roku – inspektor wydziału (...)SB;
- od 18 lutego 1982 roku – inspektor wydziału (...) (...) C.;
- od 1 czerwca 1982 roku – (...), wydział (...).

W aktach personalnych znajdują się liczne opinie służbowe, wnioski o nadanie stopnia, wnioski personalne. Znajdują się w nich zapisy dotyczące konkretnych działań L. K.. Wskazano w nich, że:

- pełni służbę obserwacyjną, wykonuje zdjęcia operacyjne - opinia służbowa z 31 grudnia 1973 roku,
- wykonuje zdjęcia, ustala kontakty i adresy – opinia służbowa z 31 grudnia 1974 roku,
- angażuje do współpracy kontakty operacyjne, zabezpiecza przydzielone obiekty – opinia służbowa z 31 grudnia 1975 roku,
- pracuje po hotelach miejskich – wniosek o nadanie stopnia z czerwca 1976 roku,
- z zaangażowaniem uczestniczył w akcji (...), (...) – opinia służbowa z 25 czerwca 1980 roku,
- w październiku 1980 roku delegowany do wydziału (...) SB, zajmował się bezpośrednią ochroną ruchu związkowego, czynnie uczestniczył w realizacji zadań operacyjnych - wniosek personalny,

- wyróżniający się pracownik operacyjny – opinia służbowa z 20 maja 1982 roku,
- szczególnym zaangażowaniem i zdyscyplinowaniem wykazał się w czasie stanu wojennego – wniosek o nadanie stopnia MO z 25 maja 1982 roku,
- w 1980 roku poinformował kierownictwo (...), że jeden z działaczy zakładowych (...)R. S. prowadzi działalność, przekazał szereg wartościowych informacji dotyczących R. S., które były podstawą działań operacyjnych i internowania R. S. – opinia służbowa z 24 lutego 1982 roku,
- należy do funkcjonariuszy uzyskujących najlepsze wyniki operacyjne przy likwidacji nieformalnych grup usiłujących na ulicach miasta organizować nielegalne manifestacje, w kwietniu br. powierzono mu pełnienie obowiązków kierownika sekcji (...)– opinia służbowa z 23 lipca 1985 roku,
- w wydziale (...) realizował rozpoznanie i neutralizację wrogich inicjatyw byłego ruchu związkowego (...) – opinia służbowa z 4 maja 1987 roku,
- posiada duże doświadczenie na odcinku likwidowania zagrożeń wynikających z wrogiej działalności przeciwnika politycznego, realizuje zadania rozpoznawczo-neutralizujące działalność opozycji politycznej, wykazuje się bezkompromisowością w zwalczaniu przeciwnika politycznego – opinia służbowa z 10 maja 1989 roku.

Organ rentowy kierując się informacją z IPN, zgodnie z którą L. K. pełnił służbę na rzecz państwa totalitarnego w okresie od 1 grudnia 1972 roku do 15 sierpnia 1989 roku, przyporządkował powyższy okres do "służby na rzecz państwa totalitarnego" -

w rozumieniu treści art. 13b ustawy z 18 lutego 1994 roku.

Sąd Okręgowy stanął na stanowisku, że nie może zastosować przepisów ustawy, które z góry uznają, że okres służby od dnia 22 lipca 1944 roku do dnia 31 lipca 1990 roku w ściśle określonych cywilnych i wojskowych instytucjach i formacjach za okres służby na rzecz totalitarnego państwa i wprowadzają odpowiedzialność zbiorową w ramach ustawodawczego wymiaru sprawiedliwości. Zdaniem Sądu Okręgowego ustawodawca wymierza sprawiedliwość dziejową i czyni to według kryterium zatrudnienia w służbach oraz małżeństwa, bez oceny indywidualnych czynów, pozbawiając sądy realnych narzędzi kontroli decyzji, tworzy tym samym fikcje sądowej kontroli sprawy. Według Sądu Okręgowego powyższe czyni przepisy art. 13a ust. 5, art. 13b, art. 24a ust. 1-2 ustawy z dnia 18 lutego 1994 roku o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin niekonstytucyjnymi. Powyższy problem tj. konieczność indywidualnej oceny działania każdego konkretnego świadczeniobiorcy dostrzegł Sąd Najwyższy w uchwale podjętej już po wydaniu wyroku przez sąd pierwszej instancji - uchwała Sądu Najwyższego - Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 16 września 2020 r., wydana do sprawy III UZP 1/20.

Sąd Najwyższy wskazał w powyższej uchwale, że przedstawione zagadnienie prawne obliguje do poszukiwania szerszej perspektywy niż wyłącznie semantyczne brzmienie

art. 13b ustawy z 1994 r., w wersji nadanej ustawą dezubekizacyjną, bowiem prima facie widoczne są interferencje zachodzące między prawem podstawowym jednostki do sprawiedliwego procesu (art. 45 § 1 Konstytucji; art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2, Dz. U. z 10 lipca 1993 r., Nr 61, poz. 284; dalej jako Konwencja; art. 47 Karty Praw Podstawowych UE) a wiązką uprawnień Państwa do ingerencji w sferę praw nabytych w związku z realizacją ryzyk socjalnych (emerytura, renta inwalidzka, renta rodzinna). Waga tych relacji jest istotna, gdyż demokratyczne państwo prawne (art. 2 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji) przeciwstawia się tworzeniu reguł wykluczających prawo jednostki do rzetelnego procesu (fair trial),

w którym eliminuje się możliwość wysłuchania jego uczestników, przeprowadzenia dowodów, czyli kanonów współczesnego procesu kontrydaktoryjnego. Zachowanie właściwego dostępu do sądu utrwała pożądaną wzorzec gwarancyjny, zapobiegając jednocześnie dewaluacji tego prawa, przez pozostawienie określonego rozstrzygnięcia poza zakresem kontroli sądowej lub gwarantującego tylko formalne (pozorne) postępowanie sądowe.

Sąd Najwyższy dokonał analizy przepisu art. 13b ustawy z 18 lutego 1994 roku w brzmieniu nadanym ustawą nowelizującą z 16 grudnia 2016 roku tj. ustawą o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. 2016 r., poz. 2270). Analizy tej dokonał w aspekcie historycznym, aksjologicznym, standardów konstytucyjnych. W wyniku powyższego podjął uchwałę, że kryterium "służby na rzecz totalitarnego państwa" określone w art. 13b ust. 1 z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka. W uzasadnieniu Sąd Najwyższy wskazał, że informacja o przebiegu służby nie jest władczym przejawem woli organu administracji publicznej (władczym rozstrzygnięciem), lecz jest oświadczeniem wiedzy i nie rozstrzyga konkretnej sprawy administracyjnej w stosunku do konkretnej osoby fizycznej. Wskazana czynność ma charakter stricte informacyjny i stanowi jedynie urzędowe potwierdzenie określonych faktów, zamieszczonych w aktach osobowych funkcjonariusza, celem ponownego ustalenia prawa do świadczeń emerytalnych. Władczym rozstrzygnięciem wobec skarżącego jest decyzja organu emerytalnego w przedmiocie ponownego ustalenia prawa do świadczenia emerytalnego i jego wysokości. Decyzja organu emerytalnego podlega kontroli sądowej. Natomiast właściwym sądem dokonującym tej kontroli jest sąd powszechny, a ten, podczas rozpoznawania istoty sprawy, będzie uprawniony do weryfikacji informacji z IPN w postępowaniu dowodowym. Dalej Sąd Najwyższy wskazał, że informacja o przebiegu służby jest dokumentem urzędowym w rozumieniu art. 244 k.p.c., bowiem przeciwko niemu mogą być przeprowadzane przeciwdowody. Oceny czy konkretna osoba pełniła służbę, na rzecz totalitarnego państwa należy dokonać z uwzględnieniem jej okoliczności, w szczególności długości okresu pełnienia służby, jej historycznego umiejscowienia w okresie od 22 lipca 1944 r. do 31 lipca 1990 r., miejsca pełnienia służby, zajmowanego stanowiska czy stopnia służbowego. W doktrynie zwrócono uwagę, by podczas weryfikacji przebiegu służby sięgać do opinii służbowych funkcjonariuszy.

Sąd Apelacyjny podziela powyższe stanowisko i uznaje, że stwierdzenie samej przynależności organizacyjnej do określonej formacji służbowej nie wypełnia dyspozycji treści art. 13b ust. 1 cyt. ustawy. Za taką konstatacją winna iść następnie konieczność wykazania, że przebieg służby świadczeniobiorcy wskazywał na naruszanie przez niego podstawowych praw i wolności człowieka. Takiej oceny przebiegu służby męża odwołującej nie dokonał sąd pierwszej instancji poprzestając na stwierdzeniu, że z przeprowadzonych dowodów nie wynika aby można było przypisać mu działania przestępcze. W ocenie sądu drugiej instancji szczegółowa analiza akt personalnych L. K. prowadzi do wniosków, że pełnił on służbę na rzecz państwa totalitarnego w rozumieniu przepisu art. 13b ustawy z dnia 18 lutego 1994 roku – dzielając wykładnię tego przepisu dokonaną przez Sąd Najwyższy. W tym miejscu należy podnieść, że jak wynika z rządowego projektu ustawy nowelizującej z dnia 16 grudnia 2016 roku jej celem było wprowadzenie rozwiązań zapewniających w pełniejszym zakresie zniesienie przywilejów emerytalnych związanych z pracą w aparacie bezpieczeństwa PRL przez ustalenie na nowo świadczeń emerytalnych i rentowych osobom pełniącym służbę na rzecz totalitarnego państwa w okresie od 22 lipca 1944 roku do 31 lipca 1990 roku. Projektodawcy uznali, że przyjęte w poprzedniej nowelizacji „policyjnej ustawy emerytalnej” z 23 stycznia 2009 roku (Dz.U. Nr 24, poz. 145) tzw. „ustawy dezubekizacyjnej”, rozwiązania nie okazały się w pełni skuteczne, gdyż cel tej ustawy nie został osiągnięty w zakładanym zakresie, bowiem emerytury policyjne nie zostały odpowiednio zmniejszone, nadto ustawa pominęła policyjnych rencistów inwalidzkich oraz osoby uprawnione do policyjnej renty rodzinnej. W ocenie projektodawcy konieczne było ograniczenie

przywilejów emerytalnych i rentowych związanych z pracą w aparacie bezpieczeństwa Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, ponieważ nie zasługują one na ochronę prawną przede wszystkim ze względu na powszechne poczucie naruszenia w tym zakresie zasady sprawiedliwości społecznej. W odczuciu społecznym należy zastosować elementarną sprawiedliwość w traktowaniu przez system prawny wolnej Rzeczypospolitej Polskiej przypadków byłej służby w komunistycznych organach bezpieczeństwa państwa, szczególnie w zakresie podziału dóbr materialnych w demokratycznym społeczeństwie (zniesienie przywilejów emerytalno-rentowych wynikających z faktu wysokich uposażeń, jakie państwo komunistyczne zapewniało funkcjonariuszom aparatu bezpieczeństwa, zwłaszcza tym, którzy wykazywali się gorliwością i dyspozycyjnością). Projektodawcy uznali, że utrzymywanie tych przywilejów jest nie do przyjęcia

w stosunku do byłych funkcjonariuszy pełniących służbę na rzecz totalitarnego państwa, a więc w organach i instytucjach, które systemowo naruszały przyrodzone prawa człowieka i rządy prawa. Wskazano, że proponowane rozwiązania nie mają charakteru represyjnego, nie ustanawiają odpowiedzialności za czyny karalne popełnione w okresie PRL, ani nie zastępują takiej odpowiedzialności, a jedynie odbierają niesłusznie przyznane przywileje.

Uzasadniając swoje stanowisko projektodawcy powoływali się przede wszystkim na orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z 24 lutego 2010 roku, sygn. K 6/09

i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (skarga C. i inni przeciwko Polsce), gdzie uznano, że ustawa dezubekizacyjna z 2009 roku jest zgodna z Konstytucją. Trybunał Konstytucyjny stwierdził w powyższym wyroku m.in., że uprzywilejowane prawa emerytalne funkcjonariuszy zostały nabyte niegodziwie, nie można bowiem uznać celów i metod działania organów bezpieczeństwa Polski Ludowej za godziwe. Trybunał stwierdził również, że służba w instytucjach i organach państwa, które systemowo naruszały przyrodzone prawa człowieka i rządy prawa nie może w demokratycznym państwie prawnym uzasadniać roszczeń do utrzymania przywilejów uzyskanych przed upadkiem dyktatorskich reżimów. Dlatego w „świetle wyroku Trybunału Konstytucyjnego dotyczącego ustawy dezubekizacyjnej z 2009 roku, jak i w opinii projektodawców, prawa do świadczeń, które mają zostać zmniejszone projektowaną ustawą nie zostały nabyte słusznie, z uwagi na charakter służby na rzecz totalitarnego państwa”.

Wracając do sprawy A. K. przede wszystkim należy wskazać, że L. K. pełnił służbę uznaną przez organ rentowy, w ślad za informacją z IPN, za służbę

na rzecz totalitarnego państwa w latach 1972-1989. Przepis art. 13b ustawy z 18 lutego 1994 roku uznaje za służbę na rzecz totalitarnego państwa okres od 22 lipca 1944 roku do 31 lipca 1990 roku – data rozwiązania SB. Im bliżej tej daty tym więcej w Polsce elementów demokratycznego państwa. Poza sporem jest, że metody działania SB w latach

50-tych były surowsze, a z biegiem czasu ulegały łagodzeniu. L. K. służbę rozpoczął w 1972 roku. Nie był szeregowym funkcjonariuszem SB lecz posiadał stopień oficerski – kapitan. Był osobą wykształconą – ukończył Wyższą Szkołę (...).

Z opinii służbowych wynika, że był funkcjonariuszem operacyjnym, zajmował się zwalczaniem ruchu związkowego, walką z opozycją polityczną, jego działalność doprowadziła do internowania R. S. w czasie stanu wojennego, działał w celu uniemożliwienia obywatelom uczestniczenia w demonstracjach. Podkreślono jego zaangażowanie w czasie stanu wojennego oraz w akcjach (...) i (...). (...) - to kryptonim jaki nosiła operacja SB "(...). Funkcjonariusze SB mieli rejestrować wydarzenia, a zwłaszcza "wystąpienia antysocjalistyczne". Powyższe okoliczności wskazują, że w wypadku L. K. informacja IPN o okresie służby na rzecz totalitarnego państwa powinna zostać uwzględniona.

Zaznaczyć jeszcze należy, że ustawodawca nie wprowadził odpowiedzialności osób pobierających renty rodzinne za zawarcie małżeństwa z funkcjonariuszem pełniącym „służbę na rzecz państwa totalitarnego”. Renta rodzinna jest zarówno w systemie powszechnym (art. 73 ust. 1-4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych- DZ.U. z 2021r., poz. 291) jak i zaopatrzenia emerytalnego policyjnego (art. 24 ustawy z dnia 18 lutego 1994 roku) świadczeniem pochodnym od świadczenia, które przysługiwałoby zmarłemu. Zatem możliwość obniżenia renty rodzinnej jest konsekwencją dopuszczalności weryfikacji świadczenia podstawowego.

Reasumując zwarty w apelacji zarzut błędu w ustaleniach faktycznych i naruszenia przepisu art. 233 § 1 k.p.c. podlegał uwzględnieniu.

W konsekwencji zaskarżona decyzja organu rentowego jest prawidłowa i uzasadniony jest zarzut naruszenia prawa materialnego tj. art. 24a ust. 1-4 w zw. z art. 13b ustawy z dnia 18 lutego 1994 roku o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji

Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2019 r. poz. 288 z późn. zm.) oraz art. 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. 2016 r., poz. 2270).

Od 1 stycznia 2019r. nie obowiązuje już rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 października 2004 r. w sprawie trybu postępowania i właściwości organu w zakresie zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu i Państwowej Straży Pożarnej oraz ich rodzin (Dz.U. z 2015r., poz. 1148 ze zm.). Zatem w wyroku z dnia 24 lutego 2020r., nie stosując przepisu § 14 ust. 1 pkt 1 powołanego rozporządzenia MSWiA z 18 października 2004r., Sąd Okręgowy nie naruszył prawa materialnego.

Apelacja została uwzględniona na podstawie art. 386 § 1 k.p.c.

/-/ SSA Ewelina Kocurek-Grabowska /-/ SSA Patrycja Bogacińska-Piątek /-/ SSA Antonina Grymel

Sędzia Przewodniczący Sędzia